

Research articles

Factors related to tooth loss among elderly aged 60-74 years in and outside Khon Kaen metropolitan, Muang district, Khon Kaen Province

Kanokorn Posri

Master Degree of Public Health,
Faculty of Public Health,
Khon Kaen University

Kriangsak Vaeteewootacharn

MD, Faculty of Public Health,
KhonKaen University

Abstract

This cross-sectional analytical study aimed to compare risk factors and the prevalence of tooth loss between the elderly aged 60-74 years inside and outside Khon Kaen municipal area, Muang district, Khon Kaen province. The population was the elderly aged 60-74 years who lived in Muang district, Khon Kaen province. The samples were randomly clustered and assigned in two groups; half (250) inside and half (250) outside with the total of 500. Data were collected by structural questionnaires. Z- test and Multiple Logistic Regression were used for data analysis, Adjusted Odds Ratio (OR_{adj}) and 95% confidence interval were presented.

The findings showed that the prevalence of tooth loss in elderly was 95.6% for the inside and 95.2% for outside groups. There was not statistically significant prevalence between these two groups ($p=0.83$, 95%CI [-0.033,0.041]). The prevalence of total tooth loss was 3.6% and 8.4% for the inside and outside group respectively. The prevalence of total tooth loss between these two groups was statistically significant difference ($p=0.024$, 95%CI [0.089, 0.007]). Factors associated with tooth loss of the inside group were income ($OR_{adj}=0.1$, 95%CI [0.01,0.78]), source of income ($OR_{adj}=13.8$, 95%CI [1.96,96.40]), lesion /oral diseases ($OR_{adj}=5.52$, 95%CI [1.26,24.20]), behaviors of interdental cleansing ($OR_{adj}=6.21$, 95%CI [1.02, 37.85]) and sweet foods

intake ($OR_{adj} = 8.40, 95\%CI[1.66, 42.23]$). Factors associated with tooth loss of the outside group were dental care utilization ($OR_{adj} = 0.07, 95\%CI[0.00, 0.93]$), and behaviors of interdental cleansing ($OR_{adj} = 3.70, 95\%CI[1.01, 13.40]$).

The prevalence of tooth loss among the elderly was high and the cause of tooth loss was related to several factors. Promoting knowledge of oral health care, improving skills in brushing and interdental cleansing and visit the dentist regularly should be entirely considered.

Key words : factor, tooth loss, elderly, inside metropolitan, outside metropolitan

บทความวิจัย (Research articles)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟันของผู้สูงอายุที่มีอายุช่วง 60-74 ปี ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

กนกอร โพธิ์ศรี

นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร

มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์

คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟันและเปรียบเทียบความชุกของการสูญเสียฟันระหว่างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-74 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ศึกษาคือผู้สูงอายุ 60-74 ปี ที่อาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งกลุ่มศึกษาเป็นผู้สูงอายุในเขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น กลุ่มละ 250 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์เปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟันด้วยสมการถดถอยพหุคูณลอจิสติก (Multiple Logistic Regression) นำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วย Adjusted Odds Ratio (OR) คู่กับค่าช่วงเชื่อมั่น 95% และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างความชุกของการสูญเสียฟัน โดยการทดสอบ Z- test นำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยค่าช่วงเชื่อมั่น 95% ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05

ผลการวิจัยพบความชุกของสูญเสียฟันของผู้สูงอายุในเขตและนอกเทศบาลนครขอนแก่น เท่ากับร้อยละ 95.6 และ 95.2 โดยมีความแตกต่างของการสูญเสียฟันระหว่างผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่ม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.83$, 95%CI[-0.033,0.041]) และมีผู้สูงอายุที่ไม่มีฟันทั้งปาก ร้อยละ 3.6 และ 8.4 ตามลำดับ พบผู้สูงอายุที่อาศัยนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่นมีการสูญเสียฟันทั้งปาก มากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.024$, 95%CI[-0.089, -0.007]) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟันในผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ ($OR_{adj}=0.1$, 95%CI[0.01,0.78]), แหล่งที่มาของรายได้ ($OR_{adj}=13.8$, 95%CI[1.96,96.40]),

การมีรอยโรคในช่องปาก ($OR_{adj}=5.52, 95\%CI [1.26, 24.20]$), การทำความสะอาดช่องฟัน ($OR_{adj}=6.21, 95\%CI [1.02, 37.85]$) และการรับประทาน อาหารหวาน ($OR_{adj}=8.40, 95\%CI [1.66, 42.23]$) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟัน ในผู้สูงอายุที่อาศัยนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่สิทธิในการรักษา ทางทันตกรรม ($OR_{adj}=0.07, 95\%CI [0.00, 0.93]$) และการทำความสะอาดช่องฟัน ($OR_{adj}=3.70, 95\%CI [1.01, 13.40]$)

ความชุกของการสูญเสียฟันยังพบได้สูงใน ผู้สูงอายุ มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย จึงควรมีการ ส่งเสริมให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปาก เพิ่ม ทักษะในการแปรงฟันและการทำความสะอาดช่อง ฟันและควรไปพบทันตแพทย์เป็นประจำ

คำสำคัญ : ปัจจัย, การสูญเสียฟัน, ผู้สูงอายุ, ใน เขตเทศบาล, นอกเขตเทศบาล

บทนำ

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ได้ส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ทำให้ปัจจุบันมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น¹ จาก การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปีพ.ศ. 2554 พบว่ามีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 12.22 ซึ่ง เรียกได้ว่าปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็น สังคมของผู้สูงอายุ (aging society) แล้ว^{1,3}

การสูญเสียฟันถือว่าเป็นปัญหาในช่องปาก ที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลต่อทั้งสุขภาพ ร่างกาย จิตใจและสังคมซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพ ชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุได้⁴จากการสำรวจสถานะ ทันตสุขภาพในประเทศไทยครั้งที่ 7 ในปีพ.ศ. 2555 โดยสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุขพบความชุกของการสูญเสียฟันอย่าง น้อย 1 ซี่ ในประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-74 ปี

เท่ากับร้อยละ 95.5 โดยผู้สูงอายุในเขตเมืองมีการ สูญเสียฟันไปมากกว่าผู้สูงอายุในเขตชนบท คิด เป็นร้อยละ 98.2 และ 94.0 ตามลำดับ และ พบว่าประชากรผู้สูงอายุ 60-74 ปีทั้งประเทศไม่มี ฟันในช่องปากเลยถึงร้อยละ 7.2 โดยผู้สูงอายุใน เขตเมืองจะสูญเสียฟันมากกว่าผู้สูงอายุในเขต ชนบท(ร้อยละ 8.7 และ 5.9 ตามลำดับ)⁵

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ปัญหาการสูญเสีย ฟันและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียฟันใน ผู้สูงอายุโดยผู้ศึกษาได้นำรูปแบบในการวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพ (PRECEDE Framework Model)⁶ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อ หาปัจจัยด้านต่างๆ เพื่อนำมาประเมินพฤติกรรม ที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูญเสียฟันของผู้สูงอายุใน เขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยพบว่าปัจจัยนำของการสูญเสีย ฟันเช่น อายุเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ เขตที่อยู่อาศัย สิทธิการรักษาทางทันตกรรม โรคประจำตัว และ สภาวะช่องปาก ปัจจัยเอื้อของ การสูญเสียฟัน เช่น รายได้ ความเพียงพอของรายได้ แหล่งที่มาของรายได้ ปัจจัยเสริมของการสูญเสีย ฟัน เช่น การได้ รับทันตสุขภาพ การได้รับข่าวสาร ทันตสุขภาพ และ พฤติกรรมเสี่ยงที่นำมาสู่การสูญเสีย ฟัน เช่น พฤติกรรมทำความสะอาดช่อง ปาก พฤติกรรมรับประทานอาหาร พฤติกรรม การมารับบริการทางทันตกรรมและพฤติกรรมเสี่ยง ต่อการเกิดโรคในช่องปาก จากข้อมูลดังกล่าวยังไม่ ได้มีการศึกษาที่กล่าวเปรียบเทียบถึงปัจจัยและ ความชุกที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูญเสียฟันที่เกิด ขึ้นในประชากรผู้สูงอายุ 60-74 ปี ที่อยู่ในเขตการ ปกครองที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ในการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อ การสูญเสียฟันและเปรียบเทียบความชุกของการ สูญเสียฟันระหว่างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-74 ปี ที่ อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน